

Schmidin ja de Graafin kirjasta olisi varsin nelppo löytää pinnallista joukkotiedotuksen analyysia. Terrorismin yhteiskunnallisessa analyysissä saattaa olla samoja puutteita, sitä en ole kykenevä arvioimaan. Kirjan mielenkiinto onkin sen näkökulmassa (väkivalta viestintänä) ja terrorismin ja joukkotiedotuksen symbioosin monipuolisessa erittelyssä. Sen lisäksi, että kirjoittajat kysyvät, miten terroristit käyttävät joukkotiedotusta hyväkseen tai joukkotiedotus terrorismia, he pohtivat terrorismia käsittelevän joukkotiedotuksen vaikutuksia yleisöön, valtiokoneiston ja joukkotiedotuksen välisiä suhteita, sensuuritoimenpiteiden merkitystä jne.

Vaikka tutkimuksen monipuolisuus kostautuu paikoittain pintaraapaisuiksi jäävillä erittelyillä, soisi että kirjan huomaisivat erityisesti ne, jotka kyselevät 'mitä väkivalta kommunikoi' ja 'miksi se kommunikoi niin tehokkaasti'.

Leena Paldän

Vitteet

¹Ks. esim. *Politisk terrorism. Antologi*. Stockholm, 1978.

²VÄYRYNEN, Raimo. Terrorismi - mitä se on. *Ydin*, 10 (1), 1976, 11-3.

³HIRSCH, Joachim. *Turvavaltio*. Tampere, Vastapaino, 1983, 44.

⁴Ks. ELLIOTT, Philip. Intellektuellit ja julkisuuden katoaminen. *Tiedotustutkimus*, 6 (2), 1983-64-74.

⁵Ks. esim. SCHLESINGER, Philip. The media politics of siege management. *Screen Education*, no. 37, Winter 1980/81, 29-54.

⁶ELLIOTT, Philip. Press performance as political ritual. Teoksessa CHRISTIAN, Harry (ed.). The sociology of journalism and the press. *Sociological Review Monograph*, no. 29. Keele, Staffordshire, 1980, 141-77.

⁷PALETZ, D.L. & FOZZARD, P.A. & AYANIAN, J.Z. The I.R.A., the Red Brigades, and the F.A.L.N. in the New York Times. *Journal of Communication*, 32 (2), 1982, 162-71.

⁸BAZALGETTE, C. & PATERSON, R. Real entertainment: the Iranian embassy siege. *Screen Education*, no. 37, Spring 1980/81, 55-67.

⁹KNIGHT, G. & DEAN, T. Myth and the structure of news. *Journal of Communication*, 32 (2), 1982, 144-61.

¹⁰Yleisradion uutistoiminnan päällikkö Jarmo Virmavirta totesi Yleisradion uutistoiminnasta äskettäin varsin yksiselitteisesti seuraavaa: "Me keskitymme voimakkaasti nimenomaan näkyvään tapahtumaiseen". Ks. *Teema-Linkki*, Fakta ja fiktio, helmikuu 1983, 11.

Ideologiateorian sokkeloissa

HANNINEN, S. & PALDÄN, L. (eds.). *Rethinking Ideology: A Marxist Debate. Argument-Sonderband*, 84. Berlin, Argument-Verlag, 1983.

Länsi-Berliinissä professori Wolfgang Fritz Haugin johdolla toimivan ideologiateoriaprojektin (Projekt Ideologie-Theorie, PIT) tuotanto¹ on yritys kehittää positiivisessa mielessä marxilaista ideologiateoriaa ja samalla ravisutella jo pitkään paikallaan pysyneitä 'teoreettisia rintamalinjoja'. Marx ei itse jättänyt seuraajilleen mitään yhtenäistä ideologiateoriaa, vaan hänen tuotannostaan voidaan löytää aineksia useille eri tulkinnolle. Perinteisesti on esitetty kaksi tulkintaa, 'kriittisempi' ja 'neutraalimpi'. 'Kriittinen' tulkinta (jonka perustan laskivat 1920-luvun vasemmistomarxilaiset Georg Lukács ja Karl Korsch) näkee ideologian vääränä tietoisuutena. 'Neutraali' tulkinta (joka usein luetaan Leninin nimiin) näkee ideologian tietyn luokan maailmankatsomuksena, joka ilmaisee tuon luokan yhteiskunnallisia etuja.

Näiden molempien käsitysten ongelmallisuus piilee niiden ekonomistisuudessa ja luokkareduktionismissa. Väärän tietoisuuden determinantit johdetaan yleensä yksinomaan Marxin *Pääomassa* esitettyjen taloudellisten muotomääreiden avulla. Jos ideologia puolestaan ymmärretään aatteiden tai katsomusten järjestelmäksi, niin tällöin on yleensä tapana palauttaa ideologia taloudellisiin luokkaetuihin, jolloin on kyse sekä ekonomismista että luokkareduktionismista. Luokkareduktionismin tunnusmerkkinä on näkemys, että ideologia muodostuu luokkaspesifeistä elementeistä. Tämän käsityksen problemaattisuus tulee esiin vaikkapa tutkittaessa nationalismia: mikä on elementti, joka erottaa kuubalaisten vallankumouksellisten nationalismin ("isänmaa tai kuolema") nationalismista, jota Argentiinan sotilasjuntta propagoi

Falklandin sodan aikana?

Uudemman ideologiateoreettisen keskustelun avaus oli ranskalaisen filosofin Louis Althusserin essee ideologisista valtioapparaateista vuodelta 1970, jossa hän ottaa radikaalisti etäisyyttä perinteisiin ideologiateorioihin perustamalla pyllysrakenne -metaforan problematisoinnilla ja lacanilaisen psykoanalyysin subjektiteorian avulla.² Althusserin essee oli myös keskeisiä tekstejä Antonio Gramscin *Vankilaviihkojen* uudelleenlöytämässä ainakin ideologiateorian osalta.

PIT:n ideologiateorian yhtymäkohdat näihin kahteen teoreetikoon ovat selvät. Erityisesti PIT on korostanut heidän tavallaan, että ideologista ei tule ensi sijaisesti käsittää tietoisuusilmionä, vaan materiaalisena olemassaolomuotona apparaattien, käytäntöjen, rituaalien jne. hahmossa. "Ideologiateoreettisten tutkimusten kohde ei...ole oikea tai väärä tietoisuus, vaan ideologisten riittien ja käytäntöjen synty ja vaikutustapa sekä niiden muuntuminen yksilöiden konkreettisiksi toiminnoksi ja ajatuksiksi" (PIT 1979, 112). Tämän mukaisesti ideologisessa on kyse ensi sijaisesti tietystä ylhäältä päin tapahtuvasta yhteiskunnallistumismuodosta.

Vaikka PIT-ryhmäkin kytkee teoriansa juuret Marxiin ja Engelsiin, niin se pyrkii tavanomaisesta poiketen lukemaan ja tulkitsemaan uudelleen klassikoiden kirjoituksiin sisältyviä ideologiateoreettisia aineksia. Samoin ryhmä on pyrkinyt osoittamaan, että Leninin operatiivisen ideologiateorian ydin ei ole ajatus kahden aatejärjestelmän kamppailusta, vaan että tämä ydin on löydettävissä Leninin toiminnasta joukkojen poliittisen toimintakyvyn kehittämiseksi.

Rethinking Ideology -kirjan taustalla on Länsi-Berlinissä keväällä 1982 PIT:n järjestämä ideologiateoriaseminaari, jonka pyrkimyksenä oli koota saman pöydän ääreen eri puolilta maailmaa merkittäviä ideologiateoreetikkoja keskustelemaan ideologiaproblematiikan nykynäkymistä. Edustettuna olivat useimmat (marxilaiset) variantit ideologiateoriasta perinteisemmistä teorioista radikaaleihin uudelleentulkintoihin. Tästä pluralismista johtuen mihinkään yhteisymmärrykseen edes peruskäsitteiden osalta ei päästy, mikä ei liene ollut tarkoituskaan.

Kirja sisältää kolmenlaisia tekstejä: lyhyeh-

köjä itsenäisiä artikkeleita (13), vielä lyhyempiä kommentaareja (13) sekä seminaarikeskustelujen yhteenvedoja (8). Itse artikkelit jakautuvat pääpiirteissään kahdenlaisiin, ideologiateoriaa yleisesti käsitteleviin sekä konkreettisempiin ideologia-analyyseihin, joiden laajahkosta aihepiiristä mainittakoon saksalainen fasismi (3 artikkelia: Sharp, Scholtz ja Ladeur), feminismi (Mouffe), Ruotsin vaalikampanjat 1948-73 (Therborn), puolueen ja valtion suhde Puolassa (Elfferding) sekä erilaiset kasvatusteoriat (Nemitz).

Käsitlemme tässä yhteydessä vain eräitä mielenkiintoisimpia artikkeleita. - Teoreettisempi alkuosa käynnistyy W.F. Haugin artikkelilla "Ideological Powers and the Antagonistic Reclamation of Community", jossa hän ensinnäkin pyrkii esittelemään PIT:n teoreettista positiota ja toiseksi esittämään teoriaa eteenpäinvieviä itsekriittisiä kehittelyjä. Saksan kieltä taitamattomille ja niille, jotka eivät ehdi aina lukea 'asiaanpuuttumista' vaativia tekstejä, artikkeli on käyttökelpoinen keino tutustuttaessa alustavasti PIT:n teoriaan.

Haugin (ja PIT:n) teorian lähtökohtana on Engelsin käsite ideologiset mahdit (ideological powers). Ideologiset mahdit toimivat luokkayhteiskunnissa vakautta ylläpitävinä uusintamisinstituutioina. Keskeisenä käsitteenä Haugilla on tällöin yhteiskunnallistuminen (Vergesellschaftung), so. yhteiskunnallisten suhteiden muodostaminen ja realisointi. Haug määrittelee ideologisen ylhäältä päin tapahtuvaksi yhteiskunnallistumiseksi. Ideologisen synty ja funktiot liittyvät kolmen prosessin keskinäiseen yhteyteen, yhteiskunnalliseen työnjakoon, luokkaristiriitojen kehittymiseen ja valtion koossapitävään voimaan. Ideologiset muodot puolestaan ovat niitä erityisiä käytännön muotoja, jotka konstituoituvat joko suhteessa ideologisiin mahteihin tai niiden välityksellä.

PIT:n fasimitutkimusten perusteella Haug korostaa, että ideologisia mahteja on tutkittava muotoina, joissa yhteiskunnallista kamppailua koko ajan käydään ja joudutaan käymään. Näin hän pyrkii kehittämään PIT:n ajatusta ideologisesta poliittisen toiminnan kannalta analyysikykyisemmäksi. Hänen mukaansa Gramscilta peräisin olevat

hegemonian ja historiallisen blokin käsitteet ovat konkreettisen historiallisen tutkimuksen avainkäsitteitä ideologiateoriassa. Nämä korostukset ovat tarpeen, sillä PIT:n ensimmäisen kirjan (PIT 1979) rakenne on tuottanut lukutapaa, jossa PIT:n yhteys Althusseriin ja Gramsciin on hämärtynyt. Näin siksi, että kirjan viimeisenä lukuna olevan PIT:n oman position hahmottelua on luettelu irrotettuna edeltävistä kommentaareista. Esimerkiksi Suomessa PIT:n teoriaa hyödyntäneen Kauko Pietilän ongelmana on nähdäksemme ollut eräiden PIT:n perusideoiden liian nopea kääntäminen konkreettisemmän analyysin ydinkäsitteeksi, jolloin seurauksena on ollut politiikan ja poliittisen tietty latistuminen.³

Teoksessa on useita PIT:n ideologiateorian kommentaareja. Tunnetuin kommentaattoreista on Klaus Holzkamp, jonka perustamaan kriittiseen psykologiaan PIT:n teoriakin osin pohjautuu. Holzkampin kritiikin ydin on, että hän katsoo erottelun ylhäältä/alhaalta päin tapahtuva yhteiskunnallistuminen olevan kuvailevia käsitteitä, joilta puuttuu aito tieteellinen sisältö. Kritiikki perustuu sikäli väärinkäsitykseen, että siinä ei ole otettu huomioon PIT:n nimenomaan pyrkivän ideologisten mahtien synnyn rakenteellisesti-historialliseen tarkasteluun. Alkuaan niin läheisten Holzkampin ja PIT:n käsityserojen taustalla lienevät osin poliittisluontoiset erimielisyydet reaaliosialismin eräistä piirteistä ja toisaalta vasemmistopolitiikasta Länsi-Berliinissä. Symptomaalista lukemista harrastavalle kiinnostavinta Holzkampin artikkelissa ei ehkä olekaan sen teoreettinen anti PIT-kritiikkinä.

Haugin artikkelin ohella teoreettisen alkupuolen kiinnostavin ja teoreettisesti haastavin on argentiinalaissyntyisen, nykyään Englannissa työskentelevän Ernesto Laclauin artikkeli "Transformations of Advanced Industrial Societies and the Theory of the Subject". Yhteiskunnan monimutkaistuksessa on Laclau mukaan käynyt yhä ilmeisemmäksi, että on hylättävä käsitys yhteiskunnasta totaliteettina, joka erilaisten välitysten kautta palautuisi yhteen perustavaan keskukseen. Sen sijaan Laclau korostaa eron (difference) konstitutiivista merkitystä niin yhteiskunnan selittämisen kuin muuttamisenkin kannalta. Laclau

vetää lähtökohdastaan seuraavat päätelmät: Ensinnäkin kysymykset alkuperästä eivät ole kohdallisia ja toiseksi 'yhteiskunta yleensä' on maadon teoreettisena objektina.

Laclau mukaan yhteiskunnassa on kuitenkin prosesseja, jotka tuottavat eroista yhtenäisyyttä. Hänelle sosiaaliset suhteet ovat diskursiivisia merkityksiä antavia prosesseja, ts. erojen artikuloimista yhtenäisyydeksi. Yhtenäisyys on siten tulosta eri elementtien jatkuvasta yhteenliittämisestä niiden välisten merkitystenannon kautta. Laclau lähestyy yhteiskuntaa kieliteorian näkökulmasta: Yhteiskunnassa ei ole yhtä alkuperäistä keskusta, vaan se on eroista muodostuva järjestelmä, jonka keskus voi muodostua vain ylimääräytymisen kautta. Lyhyesti luonnehtien Laclau on tässä kehittämässä Althusserin antiempirististä ja antihistoristista ajatusta kompleksisesta struktuurista suuntaan, jossa on tuotu mukaan Althusserilta tematisoimatta jäänyt ajatus yhteiskunnallisista käytännöistä diskursiivisina käytäntöinä.

Laclauin artikkelin poliittinen ulottuvuus avautuu pohdinnasta, kenen onnistuu - ja millä tavoin - diskursiivisesti yhdistää erillään olevat elementit yhteiskunnallisiksi suhteiksi. Hän kritikoi Gramscia siitä, että tällä vain yhteiskuntaluokat voivat olla hegemonian subjekteja. Laclau mukaan Gramscin hegemoniakäsitettä on kehitettävä vastaamaan monimutkaistuvan yhteiskunnan kasvavia ristiriitoja, jotka ovat johtaneet sosialistisen strategian kannalta paradoksaaliseen tilanteeseen, jossa toisaalta ristiriitapesäkkeiden luku on kasvanut ja on syntynyt uusia vallan ja vastarinnan rintamia kun samalla toisaalta perinteisten vasemmistopuolueiden ja ammattiyhdistysten hegemoninen kyky on laskenut.

Laclauin artikkeli herättää monia kysymyksiä. Metodologiselta kannalta sopii esimerkiksi kysyä, miten ero voidaan ymmärtää ilman samuutta, sillä eivätkö ne edellytä toisiaan? Ottaessaan etäisyyttä hegelistisiksi ymmärretyistä empiristisistä ja historistisista näkemyksistä Laclau samalla heittää pesuveden mukana Hegelin *Logiikkaan* sisältyvän ajatusmuotojen kritiikin, johon sisältyvät ajatukset esim. olemuksesta ja ilmiöstä ovat aivan muuta kuin ilmiön 'kovaan olemukseensa' palauttavat latistavat tulkinnat anta-

vat olettaa. Olisi mielenkiintoista lukea tässä artikkelissa vasta kehittelyvaiheessa olevan diskurssiteoreettisen lähestymistavan pohjalta kirjoitettu kommentaari *Pääomas* ja sen metodista. Tämä olisi kiintoisaa myös sikäli, että korostaessaan poliittisen kamppailun merkitystä ja sille asettuvia uusia haasteita Laclau näyttää ohittavan pääomasuhteen mukanaan tuoman politiikan ja talouden suhteiden uudelleenstrukturoidumisen.

Diskurssiteoriaan liittyy myös teoksessa Laclau'n työtoverin Chantal Mouffen artikkeli "The Sex/Gender System and the Discursive Construction of Women's Subordination", jossa hän kritikoii käsityksiä, joissa naisten alistaminen pyritään selittämään patriarkaatin tai yhteiskunnallisten uusintamissuhteiden kautta. Mouffe näkee sukupuolierojen (siinä ei-biologisessa mielessä, josta englanninkielessä käytetään termiä *gender*) olevan tulosta diskurssiivisista käytännöistä.

Kirjan jälkipuoliskon konkreettisemmista eriteltyistä on syytä esitellä kiinnostavuutensa vuoksi unkarilaista tavar aestetiikkaa käsitellyt artikkeli. 'Reaalisosialismin teoria' on tunnetusti vähän kehittyneyttä verrattuna kapitalismiteoriaan. Unkarilaiset István Bessenyei ja Mária Heller ovat yhdellä osa-alueella tehneet mielenkiintoisen avauksen tällä suunnalla. He pyrkivät artikkelissaan "Consumption, Publicity and Ideology in Hungary" osoittamaan, miten Unkarin kaltainen 'siirtymävaiheen' yhteiskunta omien lainalaisuuksiensa johdosta tarvitsee tavar aestettisiä menetelmiä luodessaan tavaroille kysyntää. Esimerkiksi mainontaa käytetään propagoidaan kuluttajakäyttäytymistä edesauttavia ideologisia arvoja, samoin tavaroita suunniteltaessa ja valmistettaessa käytetään tavar aestetiikan keinoja. Tavar aestetiikka ei siis ole tyypillinen ilmiö vain kapitalistisille markkinoille, vaan Unkarissakin luodaan tavar aestetiikan avulla käyttöarvolupauksia sen sijaan, että keskityttäisiin informoimaan todellisista käyttöarvoista.

Unkarissa tuotannon yhteiskunnallisena tavoitteena ei kuitenkaan pidetä voiton tuottamista, vaan väestön tarpeiden tyydyttämistä. Bessenyei ja Heller viittaavat tavar aestetiikan ylläpidos-

sa yksittäisten tuotantoyksikköjen asemaan. Mitä tehokkaammin tuotantoyksikkö voi osoittaa, että on olemassa suuri ero väestön tarpeiden ja niiden tyydyttämismenetelmien tarjonnan välillä, sitä paremmin tuotantoyksikkö voi perustella toimipiteensä sekä raha- ja laitetarpeensa suunnitteluelimille. Niin ikään he tuovat esiin Unkarin riippuvuuden maailmanmarkkinoista sekä eräitä historiallisia tekijöitä (pikkuporvariston suuri määrä ennen sotaa ja sen vaikutus kulutusikäyttäytymiseen). Lisäksi työn yksitoikkoisuus monilla aloilla ja vähäinen autonomisuuden aste työpaikoilla on omiaan luomaan vapaa-aikaan ja kulutukseen suuntautunutta elämäntapaa. Tavar aestettisillä innovaatioilla on myös itseään legitimoiva rooli, koska niitä käytetään 'todisteina' sosiaalisesta ja taloudellisesta kehityksestä ja siten ne ovat poliittisesti käyttökelpoisia legitimoitaessa järjestelmää kansalaisille. - Vaikka kirjoittajat eivät lyhyessä artikkelissaan tarkemmin kytke erittelyään 'siirtymävaiheen' yhteiskunnan teoriaan tai tarveteoriaan, jää mielenkiinnolla odottelemaan heidän jatkotutkimuksiaan.

* * *

Kirjan suomalaiset toimittajat ovat joutuneet ongelman eteen, joka ei varmasti ole uusi koottaessa kirjaa seminaariaineiston pohjalta. Ottaako mahdollisimman monen seminaariin osallistuneen tekstit mukaan vaikka lyhennettyinä, jolloin kirja vastaisi paremmin seminaarin kulkua, kun toisaalta kovemalla karsinnalla kirjan tasoa voitaisiin kohottaa? Mutta miten valita parhaat artikkelit aiheuttamatta ikäviä ristipaineita? Toimittajat ovat valinneet ensin mainitun tasa-arvolinjan sillä tuloksella, että osa artikkeleista ja tiivistelmistä on ehkä alkujaan, ehkä lyhentämisen ja kääntämisen tuloksena jokseenkin käsittämättömiä, esimerkiksi José-Maria Ripaldan ja Jean-Pierre Cottenin tekstit. Vaikka lukuvaikeudet juontuisivatkin vaikeudesta ylittää erilaisten keskustelukuluttuorien rajoja, niin esipuheet ja artikkelien julkaiseminen tyypistämättöminä olisivat auttaneet tässä asiassa. Esimerkiksi tiivistelmä Michel Pécheuxin kahdesta tekstistä on surkeaa luettavaa, kun on lukenut

hänen seminaarissa esillä olleen artikkelinsa "Ideology: Fortress or Paradoxical Space" (joka tosin ilmestyynee *Das Argument*-lehdessä)⁴ sekä ennen muuta hänen julkaisemattoman käsikirjoituksensa "Zu rebellieren und zu denken wagen!", joka on mielenkiintoisimpia Althusserin ideologia-esseen kommentaareja ja edelleenkehittäjiä.

Samoin tilanpuutteen vuoksi jää moni artikkeli/kommentti hyvin alustavaksi ja skemaattiseksi, parhaimmillaan joitakin tutkimusongelmia esiin nostavaksi. Vaikka onkin tosiasia, että ideologiateorian alalla ei vallitse ensinkään yksimielisyyttä, niin silti jättävät eräät tekstit keskeneräisyydessään vaisun kuvan itsestään. Miinään yleisenä johdatuksena ideologiateorioihin ei teosta voi pitää. Teoksen ja seminaarin (seuraava seminaari on vuonna 1984) motiivi lieneekin ollut koota ajatustenvaihtoon eri positioista lähteviä tutkijoita tavoitteena kiintempi kansainvälinen yhteistyö ja julkisuus yli kielirajojen. Muutamista soraäänistä huolimatta teosta voi tässä mielessä pitää onnistuneena avauksena, jolle soisi jatkoa tulevaisuudessa.

Timo Uusitupa & Juha Koivisto

Vitteet

¹PIT on julkaissut tähän mennessä kolme teosta: *Theorien über Ideologie, Argument-Sonderband (AS)*, 40, Berlin, 1979. *Faschismus und Ideologie 1-2, AS*, 60&62, Berlin 1980. Lisää teoksia on tulossa sekä fasismista että muista ideologisista käytännöistä.

²Esim. teoksessa ALTHUSSER, Louis. *Ideologie und ideologische Staatsapparate*. Hamburg/Westberlin, VSA, 1977, s. 108-153.

³K. Pietilän PIT:n teorian sovellutuksista ks. HEMANUS, P. & PIETILÄ, K. *Setsemän erää journalismista*. Tampere, Vastapaino, 1982.

⁴*Das Argument*issa on jo julkaistu kaksi seminaariaineiston artikkelia, joita ei ole sisällytetty kirjaan: LIEDMAN, Sven-Erik, *Neoliberalismus und Neokonservatismus* (134/1982) sekä MEHTONEN, Lauri, *Von der "Grundfrage der Philosophie" zur Philosophie als "ideologischer Macht"* (137/1983).

Ulkopuolelta mutta osuvasti

GINMAN, Mariam. En modell för journalisternas informationsanskaffning. Relationen mellan informationsflöde och -substans inom olika informationsprocesser i samhället. *Acta Universitatis Tamperensis, Ser. A*, Vol. 154, 1983.

Jokainen itseään kunnioittava tieteenala on enemmän tai vähemmän arka omasta arvostaan ja varjelee omaa reviiriään. Olen yrittänyt muistella miten reagoin, kun kuulin, että yksi ensimmäisiä kirjastotieteen ja informatiikan väitöskirjan tekijöitä - sittenkin ensimmäiseksi ehtinyt - Mariam Ginman on ottanut teemakseen journalistit ja heidän tiedonhankintansa. Sikäli kun muistan, olin hieman mustasukkainen: luultavasti ihmettelin, miksi Ginman ei ollut kiinnostunut esim. geologeista tai kemisti-insinööreistä.

Nyt jälkikäteen minun on aika tunnustaa ennakkoluuloni, jotta vastaisuudessa minulla olisi niitä vähemmän. Canossan-matkani ei silti tarkoita, että kriittinen tiedotustutkija ei löytäisi Ginmanin tutkimuksesta sanansijaa. Kun hän lomakkeessaan (s. 2, kysymys 9) tiedustelee esimerkiksi, muokkaako (*bearbeta*) vastaaja, journalisti siis, usein saamaansa informaatiota kielellisesti, naivia se on; asiaa ei muuta, että erikoistunut tiedotustutkija saattaa olla yhtä naivi.

En halua suinkaan vihjailla siihen suuntaan, että Ginmanin väitöskirjaa ylimalkaan luonnehtisi minkäänasteinen naivius. Ei, ulkopuolisen silmin nähty, niin lomake- kuin teemahaastatteluihin perustuva suomen- ja ruotsinruotsalaisten journalistien tiedonhankinnan kuvaus ja erittely on päin vastoin osuvan ja terävän tuntuinen; siinä on pelkistetty esiin olennainen ja siitä tekijä ansaitsee vilpittömät kiitokset.

Ginmanin pahimpana vikana ei voida pitää sitä, että erilaiset informaatiomallit ja kommunikaatioprosessien mallit eivät hänenkään käyttäminään tavattomassa abstraktiudessaan paljon anna. Oikeassa on Ilkka Kahma ollut puhuessaan vuosia *mass communication researchin* "abstrakteista prosessimalleista" vähemmän ihailevasti.

Tiedotustutkijoiden latuja Ginman hiihtelee myös siinä mielessä, että niin kuin oman ammattikuntamme tuottamat empiiriset tulokset eivät